

สิทธิตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551

การค้ามนุษย์ข้ามชาติ เครือข่ายของการย้ายถิ่น (Migration Network Theory) ชี้ชัดว่า การที่ผู้ย้ายถิ่นได้รับความช่วยเหลือ หรือช่วยอำนวยความสะดวกในการเดินทาง การหาที่อยู่ และหางานในถิ่นปลายทาง เป็นปัจจัยส่งเสริมสำคัญที่อยู่เบื้องหลังการย้ายถิ่นทุกรูปแบบ แต่การย้ายถิ่นที่จะเกิดหลักเกณฑ์ของประเทศปลายทาง ผู้ที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการเดินทางมักเรียกกร่องเงินเป็นค่าตอบแทนอย่างเอารัดเอาเปรียบ และให้ข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง

Smuggling หมายถึง การลักลอบนำสิ่งที่ผิดกฎหมายข้ามจากประเทศหนึ่งไปสู่อีกประเทศหนึ่ง

Trafficking หมายถึง การขนส่งจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง ซึ่งอาจไม่จำเป็นต้องข้ามประเทศก็ได้

เมื่อกล่าวถึงการค้ามนุษย์หรือแรงงานข้ามชาติ คำทั้งสองมักถูกใช้แทนกัน โดย People Smuggling หมายถึง การค้ามนุษย์เข้าสู่ตลาดแรงงานราคาถูกหรือตลาดแรงงานนอกระบบที่ขูดรีดเอาเปรียบ ส่วนคำว่า Trafficking in Persons มักหมายถึงการค้าผู้หญิงและเด็กเข้าสู่ตลาดการค้าประเวณี ซึ่งทั้งสองกรณีเป็นธุรกิจที่ผิดกฎหมาย มุ่งค้ากำไรอย่างผิดกฎหมาย โดยมีองค์ประกอบร่วมกันดังต่อไปนี้

- ๑ เป็นการขนคนเดินทางจากจุดหนึ่งไปอีกจุดหนึ่ง ซึ่งอาจทำภายในประเทศ หรือนำส่งข้ามประเทศก็ได้ ส่วนใหญ่คือการลักลอบส่งคนเข้าอีกประเทศหนึ่ง โดยวิธีการที่จะผิดกฎหมายปลายทาง
- ๒ ผู้เดินทางอาจเดินทางไปด้วยความยินยอมพร้อมใจ หรือการถูกขู่บังคับ รวมถึงการลักพาตัว
- ๓ ข้อมูลที่ผู้เดินทางได้รับมักเป็นข้อมูลที่ไม่น่าเชื่อถือ หรือเป็นข้อมูลที่เท็จที่ทำให้หลงเชื่อ
- ๔ การเดินทางและการไต่ถามทำงานในประเทศปลายทาง มักถูกสร้างเป็นเงื่อนไขหนี้สินที่ผูกมัดจากค่าใช้จ่ายจริง จนยากที่ผู้เดินทางจะปลดปล่อยได้ง่าย
- ๕ ผู้เดินทางไม่สามารถปฏิเสธไม่ยอมทำงานในสถานที่ที่ถูกนำส่งได้และสภาพการทำงานที่ต้องเผชิญมักไม่ปลอดภัย นอกจากจะไร้สวัสดิการทุกรูปแบบแล้วยังมีโอกาสสูงต่อการเจ็บป่วย หรืออุบัติเหตุจากการทำงาน มีจำนวนมากต้องเผชิญกับความรุนแรงหรือการบังคับใช้แรงงานเยี่ยงทาส

พระราชบัญญัติมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๐ ยังมิได้กำหนดลักษณะความผิดให้ครอบคลุมการกระทำเพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากบุคคลที่มีได้จำกัด แต่เฉพาะหญิงและเด็กและกระทำด้วยวิธีการที่หลากหลายมากขึ้น เช่น การนำบุคคลเข้ามาค้าประเวณีในหรือส่งไปค้าบริการอาณานิคม บังคับใช้แรงงานบริการหรือขอทาน บังคับตัดอวัยวะเพื่อการค้า หรือการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบประการอื่น ซึ่งในปัจจุบันได้กระทำ ในลักษณะองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติมากขึ้น ประกอบกับประเทศไทยได้ลงนามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร และพิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปรามและลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะผู้หญิงและเด็ก เพื่อบรรเทาปัญหาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร จึงสมควรกำหนดลักษณะความผิดให้ครอบคลุมการกระทำดังกล่าวเพื่อให้การป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นสอดคล้องกับพันธกรณีของอนุสัญญาและพิธีสารจัดตั้งกองทุนเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ รวมทั้งปรับปรุงการช่วยเหลือและคุ้มครอง สวัสดิภาพผู้เสียหายให้เหมาะสม ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้เสียหาย

ปัญหาการค้ามนุษย์นับว่าเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทยเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ สืบเนื่องมาจากสภาพภูมิประเทศ ความมั่งคั่งและความมั่นคงที่ประเทศไทยมีมากกว่าประเทศเพื่อนบ้านในลุ่มแม่น้ำโขง ทำให้ประเทศไทยเป็นทั้งประเทศต้นทาง ประเทศทางผ่าน และประเทศปลายทางของอาชญากรรมชนิดนี้

ในอดีต ปัญหาการค้ามนุษย์ถูกจำกัดอยู่เพียงบางกรณีเท่านั้น ดังจะเห็นได้จากกฎหมายฉบับก่อนๆที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ. 2471 ซึ่งจำกัดอยู่เพียงการแสวงหาประโยชน์ทางเพศต่อหญิงและ "เด็กหญิง" เท่านั้น และพระราชบัญญัติมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ. 2540 ซึ่งก็จำกัดแค่เพียงการแสวงหาประโยชน์ทางเพศต่อเด็กและสตรี เป็นต้น อันเป็นการไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น เช่น การใช้แรงงานบนเรือประมงเยี่ยงทาส เป็นต้น

ในปัจจุบัน ประเทศไทยได้มีพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 (พรบ.การค้ามนุษย์ 2551) ซึ่งกำหนดให้การค้ามนุษย์เป็นฐานความผิดในตัวเองต่างหาก จากเดิมที่จะอาศัยฐานความผิดเรื่องเพศต่างๆในประมวลกฎหมายอาญา เป็นต้น เพื่อการดำเนินคดีแก่ผู้กระทำ ความผิด นอกจากนี้ยังได้ให้คำนิยามการค้ามนุษย์ให้ครอบคลุมไปถึงบุคคลทุกคน โดยไม่จำกัดเพศหรือ อายุ และไม่จำกัดถึงการแสวงหาประโยชน์ทางเพศเท่านั้น โดยมาตรา 4 และมาตรา 6 ให้คำนิยาม ความผิดฐานการค้ามนุษย์ โดยกำหนดองค์ประกอบที่สำคัญไว้ 3 ส่วน ได้แก่[1]

- 1. การกระทำ
- 2. ใช้วิธีการอันต้องห้ามตามกฎหมาย
- 3. วัตถุประสงค์ คือ เพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ (เจตนาพิเศษ)

1. การกระทำ	+	2. วิธีการอันต้องห้าม	+	3. แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ
- เป็นธุระจัดหา - ซื้อ - ขาย - จำหน่าย - พามาจากหรือส่งไป ยังกี่ใด - หน่วงเหนี่ยวกักขัง - จัดให้อยู่อาศัย - รับไว้ซึ่งบุคคลใด		- ข่มขู่ - ใช้กำลังบังคับ - ลักพาตัว - ฉ้อฉล - หลอกลวง - ใช้อำนาจโดยมิชอบ - ให้เงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นแก่ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลบุคคลนั้น เพื่อให้ผู้ปกครอง หรือผู้ดูแลให้ความยินยอม		- การค้าประเวณี - การผลิตหรือเผยแพร่วัตถุหรือสื่อลามก - การแสวงหาประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น - การเอาคนลงเป็นทาส - การนำคนมาขอทาน - การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ - การบังคับตัดอวัยวะเพื่อการค้า - การอื่นใดที่คล้ายคลึงอันเป็นการ ขูดรีดบุคคล ไม่ว่าบุคคลนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม

ความผิดฐานการค้ามนุษย์จะต้องมีองค์ประกอบครบทั้ง 3 ข้อดังกล่าว หากขาดองค์ประกอบข้อหนึ่งข้อใดก็จะไม่เข้าฐานความผิดนี้ เว้นแต่ กรณีเป็นการกระทำต่อเด็ก กล่าวคือ บุคคลผู้มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี (มาตรา 4) กฎหมายบัญญัติให้เป็นความผิดฐานนี้แม้จะได้กระทำลงโดยไม่มีการใช้วิธีการอันต้องห้ามตามกฎหมายในข้อ 2. ข้างต้น

นอกจากนี้ กฎหมายได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่า ความยินยอมของเหยื่อหรือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ นั้นไม่อาจถูกนำมากล่าวอ้างเพื่อเป็นข้อต่อสู้ว่าการกระทำนั้นไม่ใช่การค้ามนุษย์ได้ หากความยินยอมนั้นมีขึ้นเพราะการใช้วิธีการอันต้องห้ามตามกฎหมายในข้อ 2.

คำนิยามตามกฎหมายไทยนี้มีความสอดคล้องกับคำนิยามที่องค์การสหประชาชาติได้ให้ไว้ใน ข้อ 3 แห่ง "พิธีสารเพื่อป้องกัน ปราบปราม และลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก" (Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children) ซึ่งเป็นพิธีสารแนบท้าย อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านด้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร (United Nations Convention against Transnational Organized Crime, 2000)

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ยังได้กำหนดความผิดสำหรับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ ซึ่งสรุปได้ดังนี้ ผู้สนับสนุน (มาตรา 7) ผู้สมคบ (มาตรา 9) ผู้เตรียม (มาตรา 8) กรณีกระทำความผิดร่วมกันตั้งแต่สามคนขึ้นไป หรือโดยสมาชิกขององค์กรอาชญากรรม (มาตรา 10) กรณีกระทำความผิดโดยแสดงตนและกระทำการเป็นเจ้าพนักงานทั้งที่ตนมิได้เป็นเจ้าพนักงานที่มีอำนาจหน้าที่ (มาตรา 12) และกรณีผู้กระทำความผิดเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐในตำแหน่งต่างๆ (มาตรา 13)

การค้ามนุษย์ กับ การลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐาน

พิธีสารแนบท้ายอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านด้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรอีกฉบับที่มีชื่อว่า "พิธีสารเพื่อต่อต้านการลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐานทางบก ทางทะเล และทางอากาศ" (Protocol against the Smuggling of Migrants by Land, Sea and Air) ได้กำหนดฐานความผิดการลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐานไว้เป็นอีกฐานหนึ่งต่างหาก โดยข้อ 3 (a) ให้คำนิยามไว้ว่า

"การลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐาน" หมายถึง การจัดให้มีการเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายของบุคคลหนึ่งซึ่งมิใช่คนชาติของหรือผู้มีถิ่นที่อยู่ถาวรในรัฐภาคีที่เข้าไปนั้น เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ทางการเงิน หรือผลประโยชน์ทางวัตถุอื่นจากการนั้น ไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อม

การกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์มีความคล้ายคลึงกับการลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐาน เช่น มีการเคลื่อนที่ของบุคคลจากแห่งหนึ่งไปยังอีกแห่งหนึ่ง เป็นต้น และเนื่องจากการพิจารณาให้สถานะบุคคลคนหนึ่งว่าเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ หรือเป็นผู้โยกย้ายถิ่นฐานที่ถูกนำพาเข้าเมืองมาโดยผิดกฎหมายนั้นจะส่งผลให้เกิดความแตกต่างทางด้านสิทธิและความคุ้มครองที่กฎหมายกำหนดไว้ให้แก่บุคคลนั้นๆ เป็นอย่างมาก จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องแยกความแตกต่างของความผิดทั้งสองให้ได้

[1] พันตำรวจเอกหญิง วรณัฐ วรชาติเดชา. "การค้ามนุษย์ โดยการแสวงหาประโยชน์ทางเพศต่อเด็กและสตรี." ภาควิชากฎหมาย กลุ่มงานวิชาการสถาบันพัฒนาข้าราชการตำรวจ.